

‘Entartete Musik’ centraal bij Sebastiaan Kemner

12-1-2022

‘Exile in Hollywood’, uitgevoerd door Sebastiaan Kemner, trombone en Andrea Vasi, piano
Muziek van o.a. Weill; Eisler, Korngold, Schulhoff

Deventer Schouwburg concert in de serie Kamermuziek Deventer
Door Maarten Mestrom

DEVENTER – Doorgaans is de muziek te gast in de film. Klanken ondersteunen het beeld en versterken de emoties. Tijdens het 411e concert van de kamermuziekserie in de Deventer Schouwburg door trombonist Sebastiaan Kemner en pianiste Andrea Vasi was de rolverdeling andersom. De live-gespeelde muziek werd afgewisseld met videobeelden die op een groot scherm werden geprojecteerd. Een originele vorm voor een kamermuziekconcert die tot enkele bijzondere ‘videodoorkijkjes’ leidde maar ook nog onbenutte mogelijkheden tot verdere integratie bood.

‘Exile in Hollywood’ luidde het thema van het programma. Centraal stonden componisten van wie het werk in de jaren dertig door de nazi’s tot ‘Entartete Kunst’ was bestempeld. Een aantal van deze componisten onder wie Kurt Weill, Arnold Schönberg en Erich Korngold wist voor het uitbreken van WO II naar het buitenland te ontkomen. Zij belandden uiteindelijk in de VS en hebben daar een hele belangrijke bijdrage geleverd aan - onder meer - de doorontwikkeling van de filmmuziek. Met anderen liep het slechter af. Componist Erwin Schulhoff bijvoorbeeld, van wie ook twee stukken werden gespeeld, was een van de kunstenaars die omkwamen in de vernietigingskampen. Sebastiaan Kemner speelt trombone en doet dat héél goed: lyrisch, soepel, met een mooie zangerige en sonore toon. Maar de trombone is een vrij uitgesproken instrument en niet alle ‘entartete’ componisten hebben solostukken voor trombone geschreven. Dat levert een zekere spanning op in een thematisch programma: want als er geen originele stukken voor je instrument zijn geschreven wat speel je dan? Door het karakter van de trombone: mooi laag en (vaak) gedragen, valt de keus al snel op liederen. Die zijn melodisch, niet te bewegelijk, houden rekening met ademhaling en klankexpressie is belangrijk. Dus het programma ‘Exile in Hollywood’ bestond voor een groot deel uit instrumentale liederbewerkingen van Kurt Weill, Mahler, Eisler en Korngold. Wat hiervan de zwakke plek is bleek heel duidelijk bij de wél origineel voor trombone geschreven Five Pieces van de Oostenrijker Ernest Křenek. Juist dit onderdeel – hartstikke modern (1967) – sprong eruit door zijn originaliteit, vindingrijkheid, afwisseling en uitdagende, speelse en brutale vrolijkheid.

nu moesten Kemner en Vasi écht ‘aan de bak’. De trombone werd in elkaar geschoven en weer uit elkaar gehaald, de ene na de andere demper ging erop en eraf; de trombonist floot, zong, bromde, zong, ‘plopte’ en knorde door zijn instrument en al deze uitzonderlijke klanken werden omlijst door een brutale en springerige pianopartij die met veel flair werd gespeeld door Andrea Vasi. The Five Pieces bleken een stoomcursus van wat er allemaal ‘nog meer’ mogelijk is met een trombone, naast het spelen van ‘gewone tonen’. Dat leverde geestige perspectieven op. Kemners trombone klonk als een verre, gestopte trompet, vervolgens als een leeg bierflesje en dan weer als een bronstige olifant. Componist Křenek wist wat hij deed toen hij zijn Five Pieces schreef. Dat juist dit stuk er zo uitsprong had niet alleen te maken met de voortreffelijke wijze waarop het werd uitgevoerd door Kemner en Vasi maar met de opzet van het programma. Want liederen – hoe mooi ook qua harmonie en melodie – ontlenen een essentieel deel van hun expressie aan de tekst – en die ontbreekt bij een instrumentale uitvoering.

Ter compensatie waren daar de video’s en die hadden een interessante toegevoegde waarde. Na video’s met componisten was er na de pauze een hoofdrol voor Donald Duck die tijdens een boze droom in nazi-Duitsland terecht komt, tussen de marcherende laarzen en het gebral van Hitler en zijn adepten. Ik kende het filmfragment niet maar het is nogal een ‘perspectiefshift’ om ‘Oom Donald’ - die je meestal associeert met kinderfilms en zijn ‘vrolijke weekblad’ - opeens te zien figureren in zo’n niets aan duidelijkheid overlatend politiek anti-Hitlerfilmje. Het was theateraal een gemiste kans dat dit filmje werd vertoond met de origineel erbij opgenomen muziek. Je zou hier een geïntegreerde ‘multimedia’ benadering verwachten: de film vertonen op een groot scherm en de muziek live erbij spelen.

Die optie van tegelijkertijd spelen was er uiteraard niet bij het laatste videofragment: de toespraak van Charlie Chaplin in The Great Dictator waarin hij ‘zijn’ soldaten oproept zich niet te laten gebruiken door dictators als kanonnen - vlees of te zich willoos laten veranderen in moordenaars en verkrachters. Een indrukwekkende scène uit een film uit 1940 (waarvan Chaplin later zou zeggen dat hij hem niet had kunnen maken als hij geweten had wat er op dat moment écht aan de hand was in Duitsland). Het is buitengewoon pijnlijk om te zien hoe scherp en actueel deze scène uit The Great Dictator nog steeds is. Je zou wensen dat iedere Russische soldaat (en niet alleen zij) dit filmje op zijn smartphone zou bekijken. L’histoire se répète. Helaas.

Volgend concert in de serie Kamermuziek Deventer:

Woensdag 16 november 2022: Goldmund Quartett.

Strijkkwartetten van Webern, Haydn en Mendelssohn. Inleiding om 19:00 u.

